

## Chambre des Représentants

## Kamer der Volksvertegenwoordigers

9 MARS 1948.

### PROPOSITION DE LOI.

modifiant diverses dispositions du Code Civil  
et du Code Pénal en vue d'établir l'égalité juridique  
des femmes et des hommes.

### DEVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

La proposition de loi qui vous est soumise aujourd'hui embrasse un vaste domaine: d'abord le chapitre VI du Livre I<sup>er</sup> Titre 5 du Code Civil, traitant des droits et des devoirs respectif des époux.

Le chapitre VII traitant de la dissolution du mariage

Le chapitre I<sup>er</sup> du Titre VI traitant du divorce.

Le chapitre I<sup>er</sup> du Titre IX traitant de la puissance paternelle.

Le Titre X traitant de la minorité, de la tutelle et de l'émancipation.

Dans toute la mesure du possible nous avons analysé dans les textes de lois la répercussion provoquée par ces changements dans le texte du code, et nous les avons mis en concordance avec celui-ci.

Ces transformations dans le code, nous ne les avons pas faites au hasard, elles sont basées pour nous sur une nouvelle conception de la société.

Cette conception, dite socialiste, gagne des adeptes, à l'heure actuelle, non seulement dans les rangs socialistes,

9 MAART 1948.

### WETSVOORSTEL

tot wijziging van verschillende bepalingen van het Burgerlijk Wetboek en van het Wetboek van Strafrecht met het oog op de juridische gelijkstelling van de vrouwen met de mannen.

### TOELICHTING.

MEVROUWEN, MIJNE HEREN,

Het wetsvoorstel dat wij u thans voorleggen bestrijkt een uitgebreid gebied: vooreerst hoofdstuk VI van Boek 1, Titel 5, van het Burgerlijk Wetboek, dat handelt over de wederzijdse rechten en plichten van de echtgenoten.

Hoofdstuk VII dat handelt over de ontbinding van het huwelijk.

Hoofdstuk I van titel VI dat handelt over de echtscheiding.

Hoofdstuk I van titel IX dat handelt over de ouderlijke macht.

Titel X die handelt over de minderjarigheid, de voogdij en de ontvoogding.

Wij hebben, voor zover die mogelijk was, in de wetteksten de weerslag nagegaan van die veranderingen op de tekst van het wetboek, en wij hebben ze in overeenstemming ermee gebracht.

Wij hebben die veranderingen aan het wetboek niet op goed geluk af aangebracht; zij steunen, volgens ons, op een nieuwe opvatting van de maatschappij.

Deze zogenaamde socialistische opvatting wint thans aanhangers, niet alleen in de socialistische rangen, maar

G.

mais encore parmi les travailleurs de la terre et les intellectuels, quelle que soit la nature de leurs autres opinions.

En effet, quoi qu'on dise, l'organisation juridique de la famille reflète exactement les principes économiques sur lesquels est basée la société toute entière.

Que des groupements philosophiques ou religieux consacrent cette organisation par d'autres principes qui inspirent leur vie ou leur religion, cela ne change rien à la chose. Ce que l'on appelle la forme chrétienne de la famille est en fait une formule économique et sociale à laquelle l'Eglise a donné sa sanction et dont elle essaie de garder les formes dans le temps.

Il est impossible à un système social qui entend empêcher la propriété de devenir un moyen d'oppression et d'exploitation de n'avoir point du mariage et de la famille une conception nouvelle débarrassée des préjugés économiques et sociaux de la société bourgeoise et fondée simplement sur l'égalité de l'homme et de la femme, l'affection qu'ils se portent et leur responsabilité vis-à-vis de l'enfant né de leur union.

Peu soucieux d'assurer à l'un ou à l'autre des époux une prédominance quelconque, nous n'avons pour but, que la recherche des moyens d'assurer à tous les éléments composant de la famille, y compris l'enfant, le respect dû à son travail et à sa valeur humaine.

Dans cette voie, il est évident que nous rejoignons parfois les revendications féministes, mais il ne faudrait point s'y tromper. Tandis que le féminisme veut assurer l'indépendance absolue de la femme sans se préoccuper toujours de ce que devient l'organisation sociale, il s'agit moins, à nos yeux, d'assurer à l'épouse une indépendance totale vis-à-vis de l'époux, que d'assurer aux deux, une situation harmonieuse en vue du plus grand bien de la famille.

Une famille basée sur nos conceptions est une société dont les activités des membres se complètent et se combinent et où il ne peut être question de la prédominance de l'intérêt individuel sur l'intérêt de la collectivité. Cela nous différencie des féministes ordinaires, notamment quand il s'agit du régime matrimonial et de l'administration des biens de la communauté.

D'autre part, tous ceux qui pensent comme nous savent qu'il n'y a de réalisation possible de leurs droits que dans la mesure où la société elle-même se transforme.

Cependant, nous n'avons point voulu, dans cette proposition de loi, essayer de concilier à la fois les exigences du régime dans lequel nous vivons et les revendications des femmes. Nous avons posé le problème dans son entier, de telle sorte que ceux qui voteront les réformes de structure économique, progrès indispensable, se comptent aussi sur cette autre réforme de structure de la société.

L'exemple de l'application de la loi de 1932 sur les biens réservés nous a appris qu'il était inutile de vouloir faire certaines réformes par bribes et morceaux, parce que même admises légalement par le Parlement, elles restent inapplicables ou inappliquées, étant donné le contexte éco-

ook onder de landbouwers en de intellectuelen, welke ook de aard van hun andere meningen weze.

Inderdaad, de juridische inrichting van het gezin weerspiegelt, wat men ook bewere, nauwkeurig de economische beginselen waarop de gehele maatschappij berust.

Dat philosophische of godsdienstige groeperingen die inrichting bekrachtigen door andere grondbeginselen waarop hun leven of hun godsdienst is gesteund, verandert niets aan de zaak zelf. Wat men de christelijke vorm van het gezin noemt, is in feite een economische en maatschappelijke formule waaraan de Kerk haar goedkeuring heeft gehecht en waarvan zij de vormen in de tijd tracht te behouden.

Voor een maatschappelijk stelsel, dat wil verhinderen dat de eigendom een middel wordt tot verdrukking en uitbuiting, is het niet mogelijk omtrent het huwelijk en het gezin geen nieuwe opvatting te hebben, ontdaan van de economische en maatschappelijke vooroordelen van de burgermaatschappij en eenvoudig gesteund op de gelijkheid van de man en de vrouw, op de genegenheid die zij elkaar toedragen en op hun verantwoordelijkheid tegenover het kind dat uit hun echtverbintenis is gesproten.

Het is onze bedoeling niet de ene of de andere van beide echtgenoten voorop te stellen, maar wij willen slechts de middelen opsporen om aan al de personen die deel uitmaken van het gezin, met inbegrip van het kind, de eerbied te verzekeren die men aan hun werk en hun menselijke waarde is verschuldigd.

Het spreekt vanzelf dat wij ons op die weg soms verenigen met de feministische eisen, maar men moet zich hierdoor niet laten misleiden. Terwijl het feminisme aan de vrouw de volledige onafhankelijkheid wil verzekeren zonder er zich altijd om te bekommeren wat er van de maatschappelijke inrichting gewordt, gaat het er volgens ons minder om aan de echtgenote een volledige onafhankelijkheid tegenover de echtgenoot te verzekeren, dan wel voor beiden, tot groter geluk van het gezin, een harmonische toestand te scheppen.

Een gezin dat op onze opvattingen berust, is een maatschappij waarvan de bedrijvigheden van de leden elkaar aanvullen en incenlopen, en waar er geen sprake kan zijn van overwicht van het individuele belang op het gemeenschappelijk belang. Dit onderscheidt ons van de gewone feministen, inzonderheid wat de huwelijksvoorwaarde en het beheer der goederen van de gemeenschap betreft.

Anderzijds, weten allen die onze mening delen, dat er geen verwezenlijking van hun rechten mogelijk is dan in zover de maatschappij zelf wordt omgevormd.

Wij hebben nochtans niet getracht in dit wetsvoorstel de eisen van het stelsel waarin wij leven, en die van de vrouwen te verzoenen. Wij hebben het vraagstuk in zijn geheel gesteld, zodat zij die de economische structuurhervormingen, die een onontbeerlijke vooruitgang betekenen, aannemen, ook voor die andere structuurhervorming van de maatschappij te vinden zijn.

Het voorbeeld van de toepassing van de wet van 1932 betreffende de voorbehouden goederen, heeft ons geleerd dat het nutteloos is sommige hervormingen bij stukjes en beetjes te willen verwezenlijken, omdat zij, zelfs wanneer zij door het Parlement wettelijk zijn aangenomen, ontoe-

nomique et social dans lequel doivent vivre les femmes mariées de ce pays.

Des organismes officiels comme la Caisse d'Epargne, ou privés comme les banques, refusent d'appliquer la loi parce qu'ils n'ont pas confiance. Et en définitive, ce sont eux qui ont raison. Ou bien l'on possède tous ses droits civils et personne ne peut en empêcher l'exercice, ou bien on vous les donne très partiellement et personne ne sait jusqu'où, ou jusqu'à quelles limites on peut comprendre leur extension.

En tout état de cause, et même fallût-il échouer en chemin, nous avons préféré pour notre part créer une situation nette et faire dire à chacun si oui ou non il est en faveur de l'exercice des droits civils de la femme mariée.

Concevant la cellule familiale basée sur l'égalité des deux époux, il fallait trouver, en cas de dissentiment, un tiers qui les départage.

Nous avons prévu, à cet effet, notamment dans le chapitre de la puissance paternelle, l'intervention du Juge de Paix.

Cette formalité qui est critiquée par d'aucuns, est cependant la seule normale. En fait, quand existe comme à présent, l'inégalité entre les époux, ceux-ci finissent toujours par soumettre au juge les dissensions graves qui éclatent entre eux.

Dans le cas de la puissance paternelle, le régime hollandais prévoit qu'en cas de dissentiment, le père aura le droit de décision en premier lieu et que la mère n'a de recours auprès du juge, qu'après cette décision du mari.

Les personnalités judiciaires hollandaises sont d'accord pour dire que cette gradation dans l'autorité et dans la décision ne fait souvent que retarder une décision sage, et par conséquent cette disposition nuit au bien des enfants.

Il nous est apparu que l'affirmation de cette égalité de l'homme et de la femme, en ce qui regarde la puissance paternelle ne fait que sanctionner un état de faits. Il est certain qu'après la modification du Code on ne portera pas plus d'affaires devant le juge qu'autrefois, mais on les portera sans doute avant qu'elles ne soient envenimées de telle façon que la vie de toute la cellule sociale en est compromise.

## CHAPITRE V.

*Des droits et des devoirs respectifs des époux.*

N° de l'article commenté article 1.

### ARTICLE PREMIER.

*Article 212: Non seulement nous avons accepté le texte, mais nous l'avons complété par une phrase qui pourra pa-*

passelijk blijven en niet toegepast worden, gelet op het economisch en maatschappelijk verband waarin de gehuwde vrouwen van dit land moeten leven.

Officiële organismen, zoals de Spaarkas, of private ondernemingen, zoals de banken, weigeren de wet toe te passen omdat zij geen vertrouwen hebben. En uiteindelijk zijn zij het die gelijk hebben. Of wel bezit men al zijn burgerlijke rechten en kan niemand de uitoefening er van verhinderen, of wel geeft men ze u zeer gedeeltelijk en niemand weet tot waar zij reiken of binnen welke perken men hun uitbreiding moet begrijpen.

Wij hebben, in alle geval, en zelfs op gevaar af onderweg schipbreuk te lijden, van onze kant verkozen een duidelijke toestand te scheppen, door iedereen te doen zeggen of hij ja dan neen voorstander is van de uitoefening van de burgerlijke rechten door de gehuwde vrouw.

Daar wij de gezinscel opvatten als steunend op de gelijkheid van beide echtgenoten, moet, in geval van verschil, een derde gevonden worden om de beslissing te nemen.

Wij hebben te dien einde, o. m. in het hoofdstuk betreffende de ouderlijke macht, de tussenkomst van de Vrede-rechter voorzien.

Die formaliteit die door sommigen afgekeurd wordt, is nochtans de enige normale. Zelfs wanneer, zoals thans de ongelijkheid tussen de echtgenoten bestaat, onderwerpen zij ten slotte toch de ernstige verschillen die tussen hen oprijzen, aan de rechter.

In het geval van de ouderlijke macht, voorziet het Nederlands stelsel dat, in geval van verschil, de vader eerst het recht van beslissing zal hebben en dat de moeder slechts beroep kan instellen bij de rechter na die beslissing van de echtgenoot.

De Nederlandse rechterlijke personaliteiten zijn het eens om te erkennen dat die gradatie in het gezag en in de beslissing vaak een wijze oplossing vertraagt, en bijgevolg het welzijn van de kinderen schaadt.

Het kwam ons voor, dat de bevestiging van die gelijkheid tussen man en vrouw, wat de ouderlijke macht betreft, slechts een feitelijke toestand bekrachtigt. Het staat vast, dat na de wijziging van het Wetboek, niet meer zaken vóór de rechter zullen worden gebracht dan vroeger, maar zeker zullen ze er voor worden gebracht voor dat zij zo verergerd zijn dat zij het leven van geheel de maatschappelijke cel in gevaar brengen.

## HOOFDSTUK V.

*Wederzijdse rechten en plichten van de echtgenoten.*

N° van het toegelicht artikel.

### ARTIKEL ÉÉN.

*Art. 212. — Wij hebben de tekst niet alleen aanvaard, maar hem aangevuld met volgende volzin die overbodig*

raître superfétatoire « ils agiront de concert pour le bien de la famille ».

C'est volontairement, et en sachant ce qu'on peut leur reprocher du point de vue juridique que nous avons employé ces termes dans le texte de l'article 212.

Désireux en effet de sauvegarder les droits de la femme, les socialistes ont trop vivante à l'esprit, la nécessité de l'organisation pour ne point savoir que la société familiale ne peut vivre si le premier souci de chacun est la recherche de son indépendance et de son intérêt personnel sans égard à l'intérêt général. Supprimant l'article 213 nous avons voulu laisser substituer dans un texte l'indispensabilité de la collaboration entre les époux pour un but qui leur est commun à la fois et supérieur à eux-mêmes : la famille.

## ART. 2.

*Art. 213a.* — Nous avons supprimé l'article et nous l'avons remplacé par une affirmation : « La femme mariée a le plein exercice de ses droits ».

Le texte adopté, repris d'ailleurs du nouveau code français, l'a été dans le même esprit que celui qui nous a guidé pour compléter l'article 212. Il ne suffit point en effet de supprimer la subordination féminine, il faut encore pour que personne n'en ignore, affirmer la dignité nouvelle de la femme. Si l'on objecte que la suppression de l'art. 213 suffisait, nous faisons remarquer que ce qui va de soi sans qu'on le dise, va mieux encore en le disant.

De cette affirmation des droits civils de la femme mariée procède les changements subséquents.

## ART. 3.

*Art. 214a.* — « Le domicile conjugal est choisi en commun ».

Il nous a plu d'ajouter l'obligation de cohabitation puisque sans cette obligation il est difficile de concevoir le mariage.

*Art. 215.* — « La femme peut ester en jugement sans l'autorisation de son mari ».

En fait, la suppression de l'article 215 empêchant la femme mariée d'ester en jugement sans le consentement de son mari eût suffi; il nous a cependant paru convenable de le remplacer par un texte affirmatif.

kan lijken: « zij handelen in gemeen overleg voor het welzijn van het gezin ».

Het is opzettelijk, en hoewel wij weten wat men tegen die bewoordingen van juridisch standpunt uit kan inbrengen, dat wij ze in de tekst van artikel 212 hebben gebruikt.

De socialisten verlangen, inderdaad, de rechten van de vrouw te vrijwaren, maar zij hebben een te scherp besef van de noodzakelijkheid van de organisatie om niet te weten, dat de gezinsgemeenschap niet kan leven, indien ieder zijn eigen onafhankelijkheid en zijn persoonlijk belang nastreeft zonder rekening te houden met het algemeen belang. Waar wij artikel 213 weglaten, hebben wij nochtans in de tekst de noodzakelijkheid van de samenwerking tussen de echtgenoten voor een doel dat hun tegelijk gemeenschappelijk is en boven hen staat: het gezin, willen behouden.

## ART. 2.

*Art. 213a.* — Wij hebben dit artikel weggelaten en het vervangen door een bevestiging « De gehuwde vrouw bezit de volle uitoefening van haar rechten ».

De tekst, die overigens overgenomen werd uit het nieuw Frans wetboek, werd aangenomen in dezelfde geest als deze waardoor wij ons hebben laten leiden bij de aanvulling van artikel 212. Het volstaat, inderdaad, niet de ondergeschiktheid van de vrouw af te schaffen, men moet tevens, opdat niemand er onkundig van zij, de nieuwe waardigheid van de vrouw bevestigen. Indien men opwerpt, dat de weglating van artikel 213 volstond, dan merken wij op dat hetgeen vanzelf spreekt zonder dat men het zegt, nog duidelijker is wanneer men het zegt.

Uit die bevestiging van de burgerlijke rechten van de vrouw vloeien volgende veranderingen voort.

## ART. 3.

*Art. 214a.* — « De echtelijke woonplaats wordt in gemeen overleg gekozen ».

Wij hebben daaraan de verplichting van samenwoning willen toevoegen, omdat het moeilijk is zich het huwelijk voor te stellen zonder die verplichting.

*Art. 215.* — « De vrouw kan, zonder de bewilliging van haar man, in rechten verschijnen ».

In feite, zou de afschaffing van artikel 215, dat de gehuwde vrouw verhindert, zonder de bewilliging van haar man, in rechten te verschijnen, volstaan hebben; het is ons evenwel raadzaam toegeschenen het door een bevestigende tekst te vervangen.

Nous avons nécessairement abrogé l'article 216, qui prévoyait les cas où la femme pouvait agir exceptionnellement seule en justice, puisque la capacité entière d'ester en jugement est accordée explicitement à l'article 215 nouveau.

C'est le même motif qui nous entraîne à abroger l'article 218 prévoyant le cas de refus du mari d'autoriser son épouse à ester en justice.

Les articles 217 et 219 étaient devenus caducs par suite de la pleine capacité juridique accordée en termes généraux par notre nouvel article 213a.

En ce qui concerne l'article 220, nous avons maintenu la distinction faite par l'ancien article entre le cas où l'engagement du travail, l'exercice d'une profession, industrie ou commerce se faisait avec l'accord du mari, exprimé expressément, comme il est dit à l'article 223c, ou sans son accord. Nous avons joint l'engagement de travail aux cas prévus afin de donner à l'article sa pleine portée générale.

Il nous semble que puisque la pleine capacité juridique accordée à la femme mariée lui permet d'agir seule et librement, auquel cas, elle n'engage que ses biens propres, il convient de donner la possibilité au mari d'accroître encore davantage le crédit de son épouse, en lui permettant d'engager les biens communs, et même s'il le désire ses biens propres par mandat spécial.

Il n'en reste pas moins que le mari peut juger dangereuses les activités entreprises par son épouse, auquel cas, en ne donnant point l'autorisation requise par l'article 223a, il sauvegarde non seulement ses biens propres, lesquels ne peuvent en aucune façon, à moins d'un mandat spécial exprès, être engagés par la femme, mais encore les biens communs.

\*  
\*\*

L'autorisation générale du mari, prévue à l'ancien article 221, est devenue sans objet, par suite de la capacité juridique entière accordée à la femme mariée. Il n'en reste pas moins que puisque les époux se trouveront désormais sur pied d'égalité, l'un pourra toujours mandater, comme bon lui semble, l'autre pour agir en son nom.

\*  
\*\*

L'article 222, prévoyant les cas exceptionnels où la femme pouvait agir seule, ne pouvait être maintenu puisque le principe est renversé et que la femme pourra désormais en principe toujours agir librement seule.

\*  
\*\*

Wij hebben natuurlijk artikel 216, dat de gevallen voorzag waarin de vrouw, bij uitzondering, alleen in rechten kon optreden, weggelaten, vermits haar door het nieuw artikel 215 de volledige bekwaamheid om in rechten te verschijnen uitdrukkelijk wordt toegekend.

Om dezelfde reden hebben wij artikel 218 weggelaten, dat het geval voorzag van de weigering van de man om zijn echtgenote te machtigen in rechten te verschijnen.

De artikelen 217 en 219 vervallen ten gevolge van de volledige rechtsbekwaamheid welke in algemene bewoordingen door ons nieuw artikel 213 a wordt toegekend.

Wat artikel 220 betreft, hebben wij het onderscheid behouden dat door het vroeger artikel werd gemaakt tussen het geval waarin de verhuring van de arbeid, de uitoefening van een beroep, een bedrijf of een handel gebeurde met de uitdrukkelijke toestemming van de echtgenoot, zoals in artikel 223 c wordt gezegd, of zonder zijn toestemming. Wij hebben de verhuring van de arbeid aan de voorziene gevallen toegevoegd, om aan het artikel zijn volledige algemene betekenis te geven.

Vermits de volledige rechtsbekwaamheid die aan de gehuwde vrouw wordt toegekend, haar toelaat alleen en vrij op te treden, in welk geval zij slechts haar eigen goederen verbindt, lijkt het ons raadzaam aan de echtgenoot de mogelijkheid te geven het krediet van zijn echtgenote nog te verhogen door haar te machtigen de gemeenschappelijke goederen en zelfs, indien hij dit wenst, zijn eigen goederen door een bijzondere lastgeving te verbinden.

Dit neemt niet weg, dat de echtgenoot de door zijn echtgenote uitgeoefende bedrijvigheden als gevaarlijk kan beoordelen, in welk geval hij, door de bij artikel 223 a vereiste machtiging te weigeren, niet alleen zijn eigen goederen, welke in geen geval door de vrouw kunnen worden verbonden, tenzij mits een uitdrukkelijke en bijzondere lastgeving, maar tevens de gemeenschappelijke goederen vrijwaart.

\*  
\*\*

De algemene machtiging van de man, door het vroeger artikel 221 voorzien, is overbodig geworden, tengevolge van de volledige rechtsbekwaamheid aan de gehuwde vrouw verleend. Dit neemt niet weg dat, vermits beide echtgenoten voortaan op gelijke voet zullen staan, de ene altijd de andere zal kunnen machtigen, zoals hem goeddunkt, in zijn naam op te treden.

\*  
\*\*

Artikel 222, dat de uitzonderingsgevallen voorziet waarin de vrouw alleen kon optreden, kon niet behouden blijven, vermits het beginsel weggeruimd is en de vrouw voortaan, in beginsel, altijd alleen en vrij zal kunnen optreden.

\*  
\*\*

Nous avons remplacé l'article 223a du Code Civil par un nouvel article, autorisant la femme à engager seule son travail sans intervention du mari.

Ce nouvel article n'est qu'une conséquence de l'égalité de capacité juridique accordée par l'article 213a nouveau. Il est maintenu dans sa nouvelle forme positive afin de renforcer l'affirmation de l'article 213a nouveau.

\*  
\*\*

Les articles 223b et 223d étaient basés sur l'autorisation requise du mari. La suppression de cette autorisation entraîne la suppression de ces articles.

Le système des biens réservés, prévu par les articles 224a et 224f est maintenu, en attendant la refonte complète à prévoir du titre V du livre III du Code Civil ayant pour objet : « Le Contrat de mariage et les droits respectifs des époux. »

\*  
\*\*

L'article 224g n'étant qu'une conséquence de l'article 215 ancien, l'abrogation de ce dernier article, entraîne l'abrogation du premier.

\*  
\*\*

L'article 226 est devenu superflu, puisque la pleine capacité juridique est accordée à la femme mariée par notre nouvel article 213a.

\*  
\*\*

Au titre VI « Du divorce » par l'article 229 nouveau, nous introduisons l'idée d'égalité entre époux, en ce qui concerne les causes permettant de demander le divorce. La jurisprudence considérait d'ailleurs l'adultère du mari comme constitutif de l'injure grave prévue par l'article 231 du Code Civil et admettait ainsi, de façon indirecte, la demande en divorce introduite pour cette cause par la femme. Il n'en restait pas moins que l'épouse trompée devait alors faire la preuve par témoin de l'adultère du mari, preuve qui s'avérait très souvent non seulement difficile mais même impossible.

Notre nouvel article 229 ne fait que reprendre la conception qui prévaut au Code Civil français, supprime une difficulté supplémentaire pour la femme demandant le divorce et dissipe une controverse possible au sujet de l'injure grave.

En conséquence, l'article 230 est abrogé, puisque superflu.

\*  
\*\*

Wij hebben artikel 223 a van het Burgerlijk Wetboek vervangen door een nieuw artikel, waarbij de vrouw gemachtigd wordt alleen haar arbeid te verhuren zonder tussenkomst van de echtgenoot.

Dit nieuw artikel is slechts een gevolg van de door het nieuw artikel 213 a toegekende gelijkheid van rechtsbekwaamheid. Het wordt gehandhaafd in zijn nieuwe positieve vorm, ten einde de bevestiging van het nieuw artikel 213 a te versterken.

\*  
\*\*

Artikelen 223 b en 223 d steunden op de vereiste machtiging van de man. De afschaffing van die machtiging heeft de afschaffing van die artikelen ten gevolge.

Het stelsel van de voorbehouden goederen, voorzien door artikelen 224 a en 224 f, wordt gehandhaafd, in afwachting van de te voorziene volledige omwerking van titel V van boek III van het Burgerlijk Wetboek dat handelt over : « Huwelijkscontract en wederzijdse rechten van de echtgenoten ».

\*  
\*\*

Daar artikel 224 g slechts een gevolg is van het vroeger artikel 215, brengt de weglating van dit laatste artikel de weglating van het eerste mede.

\*  
\*\*

Artikel 226 is overbodig geworden, gelet op de volledige rechtsbekwaamheid door ons nieuw artikel 213a aan de vrouw toegekend.

\*  
\*\*

In titel VI « Echtscheiding », hebben wij door artikel 229 (nieuw) de idee van de gelijkheid tussen de echtgenoten willen invoeren, wat de redenen betreft die toelaten echtscheiding te vorderen. De rechtspraak beschouwde, overigens, het overspel van de man als de belediging van erge aard voorzien door artikel 231 van het Burgerlijk Wetboek en aanvaardde aldus onrechtstreeks de vordering tot echtscheiding welke om die reden door de vrouw werd ingediend. Dit nam niet weg, dat de bedrogen echtgenote het bewijs door getuigen van het overspel van de man moest leveren, bewijs dat heel dikwijls niet alleen moeilijk, maar zelfs onmogelijk te leveren was.

Ons nieuw artikel 229 neemt slechts de opvatting over die in het Frans Burgerlijk Wetboek wordt vastgelegd, doet een bijkomende moeilijkheid voor de vrouw die de echtscheiding vordert, wegvallen en ruimt een mogelijke betwisting omtrent de belediging van erge aard uit de weg.

Artikel 230, dat overbodig is geworden, wordt bijgevolg ingetrokken.

\*  
\*\*

La difficulté créée par l'introduction dans le code civil de l'adultère du mari, comme cause de divorce, résultait essentiellement du fait que l'adultère n'était point considéré en droit pénal comme un délit.

Il convenait donc de transformer l'idée d'inégalité qui au Code Pénal faisait dire qu'un même acte était ou n'était pas un délit selon le sexe du délinquant.

En droit pénal, cette inégalité était fortement soulignée. Non seulement l'adultère unique commis par l'homme n'était point considéré comme répréhensible en droit tandis que le même fait constituait un délit pour l'épouse, mais d'autre part, les peines prévues pour un acte unique commis par la femme étaient plus lourdes que celles prévues pour une série continue d'actes posés par le mari.

D'autre part, l'entretien de la concubine devait avoir lieu au domicile conjugal pour former le délit prévu par l'ancien article 389.

A cette occasion, la jurisprudence pénale a dû se livrer à de véritables acrobaties juridiques pour étendre la conception de la maison conjugale à l'appartement ou la chambre occupée par le délinquant.

En plus, l'article 389 exigeait un commerce suivi avec une même femme, le changement régulier de maîtresses permettant au mari d'échapper à toute condamnation.

D'autre part, la concubine échappait à toute peine, tandis que le complice de la femme mariée tombait sous l'application de l'article 388.

Nous concevons que le délit commis par la femme mariée peut entraîner des conséquences graves pour l'ordre de la famille, par l'introduction éventuelle d'enfants adultérins. Il n'en reste pas moins qu'il nous paraît inconcevable de faire dépendre des peines si lourdes que celles prévues par l'article 387, entraînant des conséquences si graves pour des tiers complices éventuels, du seul bon ou mauvais vouloir du mari.

Puisque le mari dispose de la condamnation de son épouse, comme d'ailleurs la femme dispose de celle de son époux, il nous revient que la peine la plus légère prévue antérieurement pour le mari devrait être généralisée. La jurisprudence préférerait généralement accorder une peine sous forme d'amende à la peine corporelle prévue aux articles visés. Nous ne faisons que confirmer, sur ce point, la jurisprudence actuelle en introduisant explicitement la possibilité de la condamnation à une amende.

Nous avons estimé, d'autre part, que le complice de la femme devrait être mis sur le même pied que la concubine du mari.

On conçoit, en effet, que le mari puisse disposer d'une condamnation frappant son épouse; on se demande néanmoins pourquoi le sort du tiers complice doit être lié à celui

De la difficulté créée par l'introduction dans le code civil de l'adultère du mari, comme cause de divorce, résultait essentiellement du fait que l'adultère n'était point considéré en droit pénal comme un délit.

Il convenait donc de transformer l'idée d'inégalité qui au Code Pénal faisait dire qu'un même acte était ou n'était pas un délit selon le sexe du délinquant.

En droit pénal, cette inégalité était fortement soulignée. Non seulement l'adultère unique commis par l'homme n'était point considéré comme répréhensible en droit tandis que le même fait constituait un délit pour l'épouse, mais d'autre part, les peines prévues pour un acte unique commis par la femme étaient plus lourdes que celles prévues pour une série continue d'actes posés par le mari.

D'autre part, l'entretien de la concubine devait avoir lieu au domicile conjugal pour former le délit prévu par l'ancien article 389.

A cette occasion, la jurisprudence pénale a dû se livrer à de véritables acrobaties juridiques pour étendre la conception de la maison conjugale à l'appartement ou la chambre occupée par le délinquant.

En plus, l'article 389 exigeait un commerce suivi avec une même femme, le changement régulier de maîtresses permettant au mari d'échapper à toute condamnation.

D'autre part, la concubine échappait à toute peine, tandis que le complice de la femme mariée tombait sous l'application de l'article 388.

Nous concevons que le délit commis par la femme mariée peut entraîner des conséquences graves pour l'ordre de la famille, par l'introduction éventuelle d'enfants adultérins. Il n'en reste pas moins qu'il nous paraît inconcevable de faire dépendre des peines si lourdes que celles prévues par l'article 387, entraînant des conséquences si graves pour des tiers complices éventuels, du seul bon ou mauvais vouloir du mari.

Puisque le mari dispose de la condamnation de son épouse, comme d'ailleurs la femme dispose de celle de son époux, il nous revient que la peine la plus légère prévue antérieurement pour le mari devrait être généralisée. La jurisprudence préférerait généralement accorder une peine sous forme d'amende à la peine corporelle prévue aux articles visés. Nous ne faisons que confirmer, sur ce point, la jurisprudence actuelle en introduisant explicitement la possibilité de la condamnation à une amende.

Nous avons estimé, d'autre part, que le complice de la femme devrait être mis sur le même pied que la concubine du mari.

On conçoit, en effet, que le mari puisse disposer d'une condamnation frappant son épouse; on se demande néanmoins pourquoi le sort du tiers complice doit être lié à celui

De de moeilijkheid welke door de invoering in het Burgerlijk Wetboek van het overspel van de man, als oorzaak van echtscheiding, werd geschapen, was hoofdzakelijk het gevolg van het feit dat, in het strafrecht, het overspel niet beschouwd werd als een wanbedrijf.

Het kwam er dus op aan de idee van ongelijkheid te veranderen, waardoor in het Wetboek van Strafrecht gezegd werd, dat eenzelfde handeling al dan niet een wanbedrijf was volgens het geslacht van de overtreder.

In het strafrecht werd op die ongelijkheid sterke nadruk gelegd. Niet alleen werd één overspelige handeling van de man in het strafrecht niet als laakbaar beschouwd, terwijl hetzelfde feit voor de vrouw een wanbedrijf uitmaakte, maar anderzijds waren ook de straffen die voorzien werden voor één enkele handeling door de vrouw gepleegd, zwaarder dan die voorzien voor een voortdurende reeks handelingen door de man gepleegd.

Anderzijds, moest het houden van de bijzit in de echtelijke woning geschieden, om het door het vroeger artikel 389 voorziene wanbedrijf uit te maken.

In dit opzicht, moest de strafrechtspraak echte juridische buitelingen maken, om het begrip echtelijke woning uit te breiden tot de vertrekken of de kamer welke door de overtreder werden betrokken.

Bovendien, eiste artikel 389 een geregelde gemeenschap met één zelfde vrouw, zodat de man aan elke veroordeling kon ontsnappen door regelmatig van bijzit te veranderen.

Anderzijds, ontsnapte de bijzit aan elke straf, terwijl de medeplichtige van de gehuwde vrouw onder de toepassing viel van artikel 388.

Wij begrijpen, dat het door de gehuwde vrouw gepleegde wanbedrijf ernstige gevolgen kan hebben voor de orde in het gezin, door het gebeurlijk binnenbrengen van uit overspel geboren kinderen. Dit neemt niet weg, dat het ons onbegrijpelijk schijnt zulke zware straffen als die voorzien in artikel 387, welke zulke zware gevolgen hebben voor de gebeurlijke medeplichtige derden, uitsluitend te doen afhangen van de goede of slechte wil van de echtgenoot.

Vermits de echtgenoot beslist over de veroordeling van zijn echtgenote, zoals overigens de vrouw beslist over deze van haar man, schijnt het ons toe dat de lichtste straf, die vroeger voor de man werd voorzien, zou moeten veralgemeend worden. De rechtspraak gaf in het algemeen de voorkeur aan het opleggen van een straf onder de vorm van een geldboete boven de in bedoelde artikelen bedoelde lijfstraf. Wij bekrachtigen, in dit opzicht, slechts de huidige rechtspraak door er uitdrukkelijk de mogelijkheid van de veroordeling tot een geldboete in op te nemen.

Wij hebben, anderzijds, gemeend dat de medeplichtige van de vrouw op dezelfde voet zou moeten worden gesteld als de bijzit van de man.

Men begrijpt, inderdaad, dat de man kan beslissen over een veroordeling die zijn echtgenote treft; men vraagt zich niettemin af waarom het lot van de derde mede-



de l'épouse délinquante. Le complice, comme la concubine, pourrait être plus utilement poursuivi pour injures permettant ainsi à l'époux trompé une réparation civile plus logique.

L'introduction de l'adultère délit pour l'homme aura pour conséquence au point de vue civil la possibilité d'obtenir le « de plano » pour la demande en divorce introduite par la femme, conformément à l'article 229 du Code Civil.

\*\*\*

L'administration provisoire des enfants restait au mari selon l'article 267, qu'il soit défenseur ou demandeur en divorce. Un recours était néanmoins accordé à la mère ou à la famille ou au procureur du Roi. Cette disposition admettait la prédominance du mari qui avait d'ailleurs seul l'autorité découlant de la puissance paternelle, ainsi qu'il est dit à l'article 373 ancien.

La modification de l'article 373, dans le sens de notre proposition, vient modifier cette conception.

Il en résulte que l'administration provisoire restera une question de fait, l'époux estimant avoir le droit d'administration provisoire peut d'autre part demander le changement pour cet état de fait en recourant à l'article 268.

L'article 267 était donc devenu superflu.

\*\*\*

Au titre 9 traitant de la puissance paternelle, il était dit aux articles 371 et 372 que l'enfant devait honneur et respect tant à son père qu'à sa mère et qu'il restait sous leur autorité jusqu'à sa majorité ou son émancipation.

Toutefois, l'exercice de cette autorité était accordée au père seul puisque celui-ci avait d'autre part sur son épouse toute l'autorité découlant de la puissance maritale qu'il exerçait selon l'article 213a ancien.

La mise sur pied d'égalité de la femme mariée entraîne, par conséquent, la modification de l'exercice de la puissance paternelle.

A l'article 210 que nous proposons, l'action commune des deux époux pour le bien de la famille entraîne l'exercice conjoint de l'autorité paternelle durant le mariage.

L'article 373 que nous proposons tient compte du principe d'égalité fondamentale entre époux et prévoit, d'autre part, le recours devant le juge de paix en cas de désaccord.

Le père n'aurait désormais plus le monopole de l'exercice de ce droit mais celui-ci se fera de façon conjointe par

pllichtige moet verbonden worden met dat van de schuldige echtgenote. De medeplichtige, evenals de bijzit, zou op doelmatiger wijze kunnen vervolgd worden wegens belediging, hetgeen zou toelaten aan de bedrogen echtgenoot een logischer burgerlijke schadevergoeding te verzekeren.

De invoering van het overspel als wanbedrijf voor de man zal van burgerlijk standpunt uit de mogelijkheid ten gevolge hebben om het « de plano » te bekomen voor de door de vrouw, overeenkomstig artikel 229 van het Burgerlijk Wetboek, ingestelde vordering tot echtscheiding.

\*\*\*

Het voorlopig bewind over de kinderen bleef, volgens artikel 267, bij de man, eiser of verweerder in het geding tot echtscheiding. De moeder, de familie of de procureur des Konings kon nochtans beroep instellen. Door die beschikking werd het overwicht erkend van de man, die overigens alleen het uit de ouderlijke macht voortvloeiende gezag bezat, zoals gezegd wordt in het vroeger artikel 373.

De wijziging van artikel 373, in de zin van ons voorstel, komt die opvatting veranderen.

Daaruit volgt, dat het voorlopig bewind een feitelijke kwestie zal blijven, vermits de echtgenoot, die meent dat hij het recht tot voorlopig bewind heeft, anderzijds de wijziging van die feitelijke toestand kan vragen door zijn toevlucht te nemen tot artikel 268.

Artikel 267 was dus overbodig geworden.

\*\*\*

In titel 9, die handelt over de ouderlijke macht, werd in artikelen 371 en 372 gezegd, dat het kind achting en eerbied verschuldigd is zowel aan zijn vader als aan zijn moeder, en dat het onder hun gezag blijft tot aan zijn meederjarigheid of zijn ontvoogding.

De uitoefening, evenwel, van dit gezag behoorde alleen aan de vader, vermits deze, anderzijds, op zijn echtgenote al het gezag uitoefende dat voortvloeide uit de rechten, welke de man uitoefende op grond van het vroeger artikel 213 a.

Het op gelijke voet stellen van de gehuwde vrouw brengt dus de wijziging van de uitoefening van de ouderlijke macht mede.

In artikel 210, zoals wij het voorstellen, heeft het gemeenschappelijk handelen van de beide echtgenoten voor het welzijn van het gezin, de gezamenlijke uitoefening van de ouderlijke macht gedurende het huwelijk ten gevolge.

Het door ons voorgestelde artikel 373 houdt rekening met het grondbeginsel van gelijkheid tussen de echtgenoten en voorziet, anderzijds, het beroep vóór de vrede-rechter in geval van verschil.

De vader zou voortaan niet meer het monopolie hebben van de uitoefening van dit recht, maar die uitoefening



l'accord des deux époux et de toute façon pour le plus grand avantage des enfants.

\*\*\*

L'article 374 ancien, n'était qu'un corollaire de l'article 373, devenu inutile.

\*\*\*

Une des dispositions des plus vexatoires pour la femme mariée était précisément la possibilité donnée par les articles 391 et 392 qui permettaient au père de se choisir un successeur sans l'avis duquel la veuve mère ne pouvait faire aucun acte relatif à la tutelle. L'abrogation de ces deux articles est la conséquence logique de la mise sur pied d'égalité des deux époux.

Cette disposition n'était d'ailleurs que très peu appliquée en pratique.

\*\*\*

Le souci du législateur a été d'une façon constante la protection la plus efficace des intérêts et des droits de l'enfant mineur. Le second mariage d'un des parents survivants, peut toujours entraîner des conséquences désavantageuses pour l'enfant d'un premier lit. La protection de l'enfant se confond à l'article 395 avec l'esprit de justice et d'égalité entre les époux.

Le père veuf sera par conséquent soumis à la même disposition que la mère veuve, afin de garantir davantage les droits et les intérêts des enfants.

\*\*\*

L'émancipation a toujours été considérée comme un acte d'une importance exceptionnelle. Elle entraîne pour celui qui en a le bénéfice une grande part de risques. Il nous a paru qu'un acte d'une importance telle ne pouvait être posé que du commun accord des parents. La prédominance du père ayant d'ailleurs été supprimée par le nouvel article 374.

La déclaration doit se faire devant le juge de paix assisté de son greffier. En cas de désaccord, ce même juge tranchera le différent;

\*\*\*

La modification de l'article 214a entraîne celle de l'article 108. Le domicile des deux époux sera, par conséquent, toujours le domicile conjugal choisi de commun accord.

\*\*\*

Une des conséquences de l'exercice de la puissance paternelle, monopole du père, lui permettait, par son seul consentement, d'autoriser le mariage de son enfant mineur.

zou gezamenlijk geschieden door de overeenstemming van beide echtgenoten tot groter welzijn van de kinderen.

\*\*\*

Daar het vroeger artikel 374 slechts een gevolg was van artikel 373, is het overbodig geworden.

\*\*\*

Een van de meest krenkende bepalingen voor de gehuwde vrouw was juist de mogelijkheid welke door de artikelen 391 en 392 aan de vader werd gegeven om zich een opvolger te kiezen zonder wiens advies de weduwe-moeder geen enkele daad kon stellen wat de voogdij betreft. De afschaffing van die twee artikelen is het logisch gevolg van het op gelijke voet stellen van beide echtgenoten.

Die bepaling werd, overigens, in de praktijk slechts weinig toegepast.

\*\*\*

De wetgever heeft steeds er naar gestreefd de belangen en de rechten van het minderjarige kind zo doeltreffend mogelijk te vrijwaren. Het tweede huwelijk van een van de overlevende ouders kan altijd nadelige gevolgen hebben voor het kind uit een eerste huwelijk. In artikel 395, valt de bescherming van het kind samen met de zin voor rechtvaardigheid en gelijkheid tussen de echtgenoten.

De vader-weduwnaar wordt bijgevolg onderworpen aan dezelfde bepaling als de moeder-weduwe, ten einde de rechten en de belangen van de kinderen nog beter te beschermen.

\*\*\*

De ontvoogding werd altijd beschouwd als een daad van buitengewoon belang. Zij brengt voor hem die het voordeel er van geniet altijd een zeker gevaar mede. Het lijkt ons noodzakelijk, dat een zo belangrijke daad slechts mag worden gesteld met de gemeenschappelijke instemming van de ouders. Het overwicht van de vader wordt overigens door het nieuw artikel 374 afgeschaft.

De verklaring moet gebeuren vóór de vrederechter, bijgestaan door zijn griffier. In geval van meningsverschil, beslist diezelfde rechter.

\*\*\*

De wijziging van artikel 214 a heeft die van artikel 108 ten gevolge. De woonplaats van de twee echtgenoten zal, bijgevolg, altijd de echtelijke woonplaats zijn die in gemeen overleg wordt gekozen.

\*\*\*

Een van de gevolgen van de uitoefening van de ouderlijke macht, monopolie van de vader, was dat deze door zijn instemming zonder meer toelating kon geven tot het huwelijk van zijn minderjarig kind.

Notre nouveau système prévoit le consentement de l'un d'eux. Toutefois, le mariage étant l'un des actes les plus importants de la vie, le père ou la mère ayant marqué son dissentiment pourra en appeler devant le Tribunal Civil de Première Instance du domicile (ou de sa résidence) de l'enfant.

\*  
\*\*

L'acceptation d'une succession exigeait selon l'ancien système de la part de la femme mariée l'autorisation de son mari ou de la justice. Cette autorisation étant supprimée, il convenait toutefois de préserver la communauté légale contre toute acceptation désavantageuse. De là, la nécessité imposée aux époux de n'accepter que sous bénéfice d'inventaire.

\*  
\*\*

La capacité juridique accordée à la femme mariée entraîne la capacité de disposer par donation de ses biens propres. C'est cette idée que nous avons reprise à l'article 905 tel que nous le proposons.

\*  
\*\*

L'acceptation d'une donation et la transcription de celle-ci exigeait auparavant le consentement et l'intervention du mari. La capacité juridique nouvelle de la femme mariée supprime les difficultés supportées par la femme mariée pour recevoir. D'où, abrogation de l'article 934 et de l'alinéa premier de l'article 940.

\*  
\*\*

Le Code Civil, considérant que la femme mariée était incapable au même titre que le mineur et l'interdit, traitait d'une même façon dans différents articles, la femme mariée, le mineur et l'interdit. C'est ainsi que la nouvelle capacité accordée à la femme mariée entraîne la modification d'une série d'articles qui prévoyaient des dispositions identiques pour les trois grandes espèces d'incapables. Par conséquent, la modification des articles 942, 1124, 1125, 1304, 1312, s'imposait.

\*  
\*\*

La capacité juridique nouvelle permettra à la femme mariée d'accepter l'exécution testamentaire même sans le consentement de son mari, contrairement à l'ancien article 1029.

\*  
\*\*

La révocation d'une donation faite entre époux, pendant le mariage, n'exige aucune autorisation pour le femme

Ons nieuw stelsel voorziet de toestemming van een van beiden. Daar het huwelijk, evenwel, een van de bijzonderste handelingen is van het leven, kan de vader of de moeder die zijn of haar verschil heeft te kennen gegeven, beroep instellen vóór de Burgerlijke Rechtbank van Eerste Aanleg van de woon- (of verblijfplaats) van het kind.

\*  
\*\*

De aanvaarding van een nalatenschap eiste, volgens het vroeger stelsel, voor de vrouw de bewilliging van de man of van de rechter. Daar die machtiging wordt afgeschaft, moest de wettelijke gemeenschap evenwel worden beschermd tegen elke schadelijke aanvaarding. Vandaar de noodzakelijkheid aan de echtgenoten de verplichting op te leggen slechts te aanvaarden onder voorrecht van boedelbeschrijving.

\*  
\*\*

De rechtsbekwaamheid die aan de gehuwde vrouw wordt toegekend, heeft ten gevolge, dat zij de bekwaamheid bezit om bij schenking over haar eigen goederen te beschikken. Het is die opvatting die wij overnemen in het door ons voorgestelde artikel 905.

\*  
\*\*

De aanvaarding van een schenking en de overschrijving er van vereiste vroeger de toestemming en de tussenkomst van de echtgenoot. De nieuwe aan de gehuwde vrouw toegekende rechtsbekwaamheid, doet de moeilijkheden voor de gehuwde vrouw om schenkingen te ontvangen, wegvallen. Dit heeft de intrekking ten gevolge van artikel 934 en van de eerste alinea van artikel 940.

\*  
\*\*

Daar het Burgerlijk Wetboek de gehuwde vrouw als onbekwaam beschouwde, zoals de minderjarige en de ontzette persoon, behandelde het de gehuwde vrouw, de minderjarige en de ontzette persoon in verschillende artikelen op dezelfde wijze. Aldus heeft de nieuwe bekwaamheid die aan de gehuwde vrouw wordt toegekend, de wijziging ten gevolge van een reeks artikelen die dezelfde beschikkingen voorzagen voor de drie grote categorieën van onbekwamen. De wijziging van artikelen 942, 1124, 1125, 1304 en 1312 drong zich dan ook op.

\*  
\*\*

In tegenstelling met het vroeger artikel 1029, laat de nieuwe rechtsbekwaamheid aan de gehuwde vrouw toe het ambt van testamentuitvoerder aan te nemen, zelfs zonder de toestemming van haar man.

\*  
\*\*

De herroeping van een schenking gedaan tussen de echtgenoten tijdens het huwelijk, vereist voor de ge-

mariée. Il est inutile de le rappeler à l'article 1096, ce rappel n'ayant de sens que comme une exception pour la femme mariée d'agir sans le consentement de son mari ou de justice. Le principe nouveau consacre la capacité juridique de la femme mariée et la révocation de donation sans autorisation n'est qu'une conséquence normale de cette capacité nouvelle.

\*  
\*\*

L'article 1940 devait être modifié par suite de la capacité juridique nouvelle de la femme mariée, l'exemple ancien ayant perdu tout sens.

\*  
\*\*

L'article 29 de la loi du 10 mars qui exigeait l'autorisation du mari pour l'engagement du travail de la femme mariée a disparu, par suite de la capacité nouvelle de la femme mariée.

\*  
\*\*

C'est le même raisonnement qui nous entraîne à supprimer l'article 104.

\*  
\*\*

Il nous paraît utile pour la facilité de ceux qui veulent étudier sérieusement la proposition de loi d'annexer aux développements le texte des articles anciens révisés.

huwde vrouw geen enkele toestemming. Het is onnodig daaraan in artikel 1096 te herinneren, daar die herinnering slechts zin heeft als een uitzondering voor de gehuwde vrouw om zonder de toestemming van haar man of van de rechter te handelen. Het nieuwe grondbeginsel bekrachtigt de rechtsbekwaamheid van de gehuwde vrouw, en de herroeping van de schenking zonder toestemming is slechts een normaal gevolg van die nieuwe bewaamheid.

\*  
\*\*

Artikel 1940 moest gewijzigd worden tengevolge van de nieuwe rechtsbekwaamheid van de gehuwde vrouw, daar het oude voorbeeld elke betekenis had verloren.

\*  
\*\*

Artikel 29 der wet van 10 Maart 1900, dat de toestemming eiste van de man voor de verhuring van de arbeid van de gehuwde vrouw, valt weg tengevolge van de nieuwe aan de gehuwde vrouw toegekende rechtsbekwaamheid.

\*  
\*\*

Dezelfde redenering brengt ons er toe artikel 104 der wet van 5 Juni 1928 weg te laten.

\*  
\*\*

Om de ernstige bestudering van het wetsvoorstel te vergemakkelijken, lijkt het ons nuttig de tekst van de vroegere artikelen, die worden gewijzigd, aan de toelichting toe te voegen.

Isabelle BLUME-GREGOIRE.

## TEXTES ANCIENS REVISES.

## ART. 212.

Les époux se doivent mutuellement fidélité, secours, assistance.

## ART. 213a.

Le mari doit protection à sa femme, la femme obéissance à son mari.

## ART. 214a.

La femme est obligée d'habiter avec le mari et de le suivre partout où il juge à propos de résider; le mari est obligé de la recevoir.

## ART. 215.

La femme ne peut ester en jugement sans l'autorisation de son mari.

## ART. 216.

L'autorisation du mari n'est pas requise:

- 1° Lorsque la femme est poursuivie en matière pénale;
- 2° Dans toutes les contestations entre époux;
- 3° Dans toutes les contestations relatives aux biens, dont la femme a l'administration, en ce qui a trait à cette administration, ou concernant les droits qui lui sont reconnus pour l'exercice d'une profession, d'une industrie ou d'un commerce.

## ART. 217.

Le femme ne peut donner, aliéner à titre onéreux, hypothéquer, acquérir à titre gratuit ou onéreux, s'obliger, sans le consentement de son mari, sauf les exceptions déterminées par la loi.

## ART. 218.

Si le mari refuse d'autoriser sa femme à ester en jugement, le juge peut donner l'autorisation.

## ART. 219.

Si le mari refuse d'autoriser sa femme à passer un acte, la femme peut faire citer son mari directement devant le tribunal de première instance de l'arrondissement du domicile commun, qui peut donner ou refuser son autorisation.

## GEWIJZIGDE VROEGERE TEKSTEN.

## ART. 212.

De echtgenooten zijn elkander wederkeerig getrouweheid, hulp en bijstand verschuldigd.

## ART. 213a.

De man is aan zijn vrouw bescherming, de vrouw aan haren man gehoorzaamheid verschuldigd.

## ART. 214a.

De vrouw is verplicht met den man samen te wonen en hem overal te volgen waar hij dienstig oordeelt zijn verblijf te houden; de man is verplicht zijn vrouw bij zich te ontvangen.

## ART. 215.

De vrouw kan, zonder de bewilliging van haar man, niet in rechten verschijnen.

## ART. 216.

De bewilliging van den man is niet vereischt:

- 1° Wanneer de vrouw in strafzaken wordt vervolgd;
- 2° In al de geschillen tusschen echtgenooten;
- 3° In al de geschillen betreffende de goederen waarover de vrouw het beheer heeft, voor wat betrekking heeft op dit beheer, of betreffende de rechten die haar toegekend zijn met het oog op het uitoefenen van een beroep, van een nijverheids- of een handelsbedrijf.

## ART. 217.

De vrouw kan zonder de toestemming van den man niet geven, onder een bezwarenden titel vervreemden, verpanden, hetzij voor niet, hetzij onder een bezwarenden titel verkrijgen, een verbintenis aangaan, behoudens de bij de wet voorziene uitzonderingen.

## ART. 218.

Wanneer de man weigert zijn vrouw te machtigen om in rechten te verschijnen, kan zij door den rechter daartoe gemachtigd worden.

## ART. 219.

Wanneer de man weigert zijn vrouw te machtigen om een akte aan te gaan, kan de vrouw haar man rechtstreeks laten dagvaarden voor de rechtbank van eersten aanleg van het arrondissement van de gemeenschappelijke woon-

tion après que le mari aura été entendu ou dûment appelé en la chambre du conseil.

#### ART. 220.

La femme qui exerce une profession, une industrie ou un commerce, peut, sans l'autorisation de son mari, s'obliger pour ce qui concerne sa profession, son industrie ou son négoce, et, au dit cas, elle oblige aussi son mari s'il y a communauté entre eux.

Elle n'est pas réputée marchande publique si elle ne fait que détailler les marchandises du commerce de son mari, mais seulement quand elle fait un commerce séparé.

#### ART. 221.

Quel que soit le régime matrimonial, le mari peut, au cours du mariage, donner à la femme l'autorisation générale de procéder aux actes prévus aux articles 215 et 217.

Le mari aura toujours la faculté de révoquer l'autorisation, sauf le droit pour la femme de demander l'annulation d'une révocation arbitraire.

L'autorisation ne peut être donnée ou révoquée que par une déclaration faite au greffe du tribunal de première instance du dernier domicile des époux.

#### ART. 222.

L'autorisation du mari n'est pas requise et la femme ne doit pas se faire autoriser par le juge, soit pour ester en jugement, soit pour contracter :

1° Si le mari est absent, interdit ou dans l'impossibilité de manifester sa volonté ;

2° S'il a été condamné à une peine criminelle, encore qu'elle n'ait été prononcée que par contumace, pendant la durée de la peine.

#### ART. 223a.

La femme peut exercer une profession, une industrie ou un commerce, moyennant l'autorisation expresse du mari.

Si le mari est absent, interdit ou dans l'impossibilité de manifester sa volonté, la femme ne doit obtenir aucune autorisation.

#### ART. 223b.

Si le mari refuse ou révoque l'autorisation, la femme a recours devant le tribunal de première instance du dernier domicile conjugal, qui statue conformément à l'article 219.

Les dettes contractées par la femme restent exclusivement à sa charge quand elle n'a été autorisée que par jus-

plaats, die, nadat de man gehoord of behoorlijk ter raadkamer opgeroepen werd, de machtiging kan verleenen of weigeren.

#### ART. 220.

De vrouw die een beroep, een nijverheids- of een handelsbedrijf uitoefent, kan zich, zonder de machtiging van haar man, verbinden voor alles wat haar beroep, haar bedrijf of haar handel betreft; in welk geval zij ook haar man verbindt, zoo er tusschen hen gemeenschap bestaat.

Zij wordt niet geacht openbare koopvrouw te zijn, als zij er zich bij bepaalt de waren die tot den koophandel van haar man behooren, in het klein te verkoopen; zij wordt het alleen als zij een afzonderlijken handel drijft.

#### ART. 221.

Welke ook de huwelijksche voorwaarden zijn, kan de man, staande het huwelijk, aan de vrouw algemeene machtiging geven om de bij de artikelen 215 en 217 voorszene handelingen te verrichten.

De man is steeds bevoegd om de machtiging in te trekken, behoudens het recht, voor de vrouw, om de vernietiging van een willekeurige intrekking te vragen.

De machtiging kan slechts verleend of ingetrokken worden bij een ter griffie van de rechtbank van eersten aanleg der laatste echtelijke woonplaats afgelegde verklaring.

#### ART. 222.

De machtiging van den man is niet noodig en de vrouw hoeft zich door den rechter geen machtiging te laten verleen en om in rechten te verschijnen of om verbintenissen aan te gaan :

1° Indien de man afwezig is, onmondigverklaard, of in de onmogelijkheid zijn wil te kennen te geven ;

2° Wanneer de man tot een crimineele straf veroordeeld is geworden, zelfs als die straf slechts bij weder-spannigheid aan de wet uitgesproken werd, gedurende den straftijd.

#### ART. 223a.

De vrouw kan, mits de uitdrukkelijke machtiging van den man, een beroep, een nijverheids- of een handelsbedrijf uitoefenen.

Is de man afwezig, of uit zijn rechten ontzet, of kan hij onmogelijk zijn wil te kennen geven, dan behoeft de vrouw geen machtiging te bekomen.

#### ART. 223b.

Wanneer de man de machtiging weigert of intrekt, kan de vrouw zich wenden tot de rechtbank van eersten aanleg der laatste echtelijke woonplaats, die uitspraak doet overeenkomstig artikel 219.

De door de vrouw gemaakte schulden blijven uitsluitend te haren laste, wanneer zij enkel door den rechter ge-

trice à exercer un commerce, une industrie ou une profession.

ART. 223d.

La disposition de l'alinéa 2 de l'article 29 de la loi du 10 mars 1900, sur le contrat de travail, reste applicable à la femme ouvrière et à la femme engagée employée, conformément à l'article 25 de la loi du 7 août 1922 relative au contrat de travail.

ART. 224g.

Si le mari est mineur, l'autorisation du juge est nécessaire à la femme, soit pour ester en jugement, soit pour contracter.

ART. 226.

La femme peut tester sans l'autorisation de son mari.

ART. 229.

Le mari pourra demander le divorce pour cause d'adultère de sa femme.

ART. 230.

La femme pourra demander le divorce pour cause d'adultère de son mari, lorsqu'il aura tenu sa concubine dans la maison commune.

ART 387 du Code Pénal.

La femme convaincue d'adultère sera condamnée à un emprisonnement de trois mois à deux ans.

Le mari restera le maître d'arrêter l'effet de cette condamnation en consentant à reprendre sa femme.

ART. 388 du Code Pénal.

La peine portée par l'article précédent sera appliquée au complice de la femme adultère.

Les seules preuves qui pourront être admises contre ce complice seront, outre le flagrant délit, celles qui résulteront de lettres ou autres pièces écrites par lui.

machtigd werd om een handels-, een nijverheidsbedrijf of een beroep uit te oefenen.

ART. 223d.

De bepaling van het tweede lid van artikel 29 der wet van 10 Maart 1900 op de arbeidsovereenkomst blijft van toepassing op de gehuwde arbeidster en op de als bediende in dienst genomen vrouw, overeenkomstig artikel 25 van de wet van 7 Augustus 1922 betreffende de arbeidsovereenkomst voor bedienden.

ART. 224g.

Is de man minderjarig, dan heeft de vrouw de machtiging van den rechter noodig hetzij om in rechten te verschijnen, hetzij om verbintenissen aan te gaan.

ART. 226.

De vrouw kan zonder bewilliging van haar man uiterte wilsbeschikkingen maken.

ART. 229.

De man kan echtscheiding vorderen op grond van overspel van zijn vrouw.

ART. 230.

De vrouw kan echtscheiding vorderen op grond van overspel van haar man, wanneer hij zijn bijzit in de gemeenschappelijke woning gehouden heeft.

ART. 387 van het Wetboek van Strafrecht.

De vrouw, overtuigd van overspel, wordt veroordeeld tot gevangenisstraf van drie maanden tot twee jaar.

De man kan steeds de gevolgen van die veroordeeling tegenhouden, door er in toe te stemmen zijn vrouw terug te nemen.

ART. 388 van het Wetboek van Strafrecht.

De straf, bij het vorig artikel gesteld, wordt toegepast op de medeplichtige van de overspelige vrouw.

De enige bewijzen die tegen die medeplichtige kunnen toegelaten worden zijn, behalve betrapping op heeterdaad, die welke blijken uit brieven of andere door hem geschreven stukken.

## ART. 389 du Code Pénal.

Le mari convaincu d'avoir entretenu une concubine dans la maison conjugale sera condamné à un emprisonnement d'un mois à un an.

La femme pourra arrêter l'effet de cette condamnation, en demandant l'élargissement de son mari.

## ART. 267 (Code Civil).

L'administration provisoire des enfants restera au mari demandeur ou défendeur en divorce, à moins qu'il n'en soit autrement ordonné par le tribunal, sur la demande, soit de la mère, soit de la famille, ou du procureur impérial, pour le plus grand avantage des enfants.

## ART. 373.

Le père seul exerce cette autorité durant le mariage.

## ART. 374.

L'enfant ne peut quitter la maison paternelle sans la permission de son père.

## ART. 391.

Pourra néanmoins le père nommé à la mère survivante et tutrice, un conseil spécial, sans l'avis duquel elle ne pourra faire aucun acte relatif à la tutelle.

Si le père spécifie les actes pour lesquels le conseil sera nommé, la tutrice sera habile à faire les autres sans son assistance.

## ART. 392.

Cette nomination de conseil ne pourra être faite que de l'une des manières suivantes :

- 1° Par acte de dernière volonté;
- 2° Par une déclaration faite ou devant le juge de paix, assisté de son greffier, ou devant notaires.

## ART. 395.

Si la mère tutrice veut se remarier, elle devra, avant l'acte de mariage, convoquer le conseil de famille, qui décidera si la tutelle doit lui être conservée.

## ART. 389. van het Wetboek van Strafrecht.

De man, overtuigd een bijzit in het echtelijk huis te hebben onderhouden, wordt veroordeeld tot gevangenisstraf van een maand tot een jaar.

De vrouw kan de gevolgen van die veroordeeling tegenhouden, door de vrijlating van haar man te vragen.

## ART. 267.

Het voorloopig bewind over de kinderen blijft bij den man, eischer of verweerder in het geding tot echtscheiding, tenzij de rechtbank, op verzoek of van de moeder, of van de familie, of van den procureur des Konings, in het meerder belang van de kinderen, er anders over beschikt.

## ART. 373.

Gedurende het huwelijk, wordt dat gezag door den vader alleen uitgeoefend.

## ART. 374.

Het kind mag het ouderlijk huis niet verlaten zonder de toelating van zijn vader.

## ART. 391.

Niettemin kan de vader aan de overlevende moeder, tevens voorged, een bijzonderen raadsman toevoegen zonder wiens advies zij geen enkele handeling, de voorgedij betreffende, kan verrichten.

Indien de vader de handelingen, waarvoor de raadsman benoemd is, bepaalt, is de voorged bekwaam om de overige handelingen zonder diens bijstand te verrichten.

## ART. 392.

Die benoeming van een raadsman kan slechts op een van de volgende wijzen geschieden :

- 1° Door akte van uitersten wil;
- 2° Door een verklaring afgelegd of wel voor den vrederechter bijgestaan door zijn griffier, of wel voor notarissen.

## ART. 395.

Indien de moeder-voogdes wil hertrouwen, moet zij, voordat zij het huwelijk aangaat, den familieraad bijeenroepen, die beslist of de voorgedij haar moet toevertrouwd blijven.



A défaut de cette convocation, elle perdra la tutelle de plein droit; et son nouveau mari sera solidairement responsable de toutes les suites de la tutelle qu'elle aura indûment conservée.

#### ART. 477.

Le mineur, même non marié, pourra être émancipé par son père, ou à défaut de père, par sa mère, lorsqu'il aura atteint l'âge de quinze ans révolus.

Cette émancipation s'opérera par la seule déclaration du père ou de la mère, reçue par le juge de paix assisté de son greffier.

#### ART. 108.

La femme mariée n'a point d'autre domicile que celui de son mari. Le mineur non émancipé aura son domicile chez ses père et mère ou tuteur: le majeur interdit aura le sien chez son curateur.

#### ART. 148.

Le fils et la fille qui n'ont pas atteint l'âge de vingt et un ans accomplis ne peuvent contracter mariage sans le consentement de leurs père et mère; en cas de dissentiment, le consentement du père suffit.

Ce dissentiment peut être constaté par acte notarié, par exploit d'huissier, par procès-verbal dressé par l'officier de l'état civil ou par lettre de refus adressée à ce dernier par la mère.

#### ART. 776.

Les femmes mariées ne peuvent pas valablement accepter une succession sans l'autorisation de leur mari ou de justice, conformément aux dispositions du chapitre VI du titre « Du mariage ».

Les successions échues aux mineurs et aux interdits, ne pourront être valablement acceptées que conformément aux dispositions du titre « de la Minorité, de la Tutelle et de l'Émancipation. »

#### ART. 905

La femme mariée ne pourra donner entre vifs sans l'assistance ou le consentement spécial de son mari, ou sans y être autorisée par la justice, conformément à ce qui est prescrit par les articles 217 et 219, au titre « Du Mariage ».

Elle n'aura besoin ni du consentement du mari, ni d'autorisation de la justice, pour disposer par testament.

Bij gebreke van die bijeenroeping, verliest zij van rechtswege de voogdij; en haar nieuwe echtgenoot is hoofdelijk verantwoordelijk voor al de gevolgen van de voogdij die zij ten onrechte behouden heeft.

#### ART. 477.

De zelfs niet gehuwde minderjarige kan ontvoogd worden door zijn vader of, bij gebreke van den vader, door zijn moeder, wanneer hij den vollen leeftijd van vijftien jaar heeft bereikt.

Die ontvoogding geschiedt door de enkele verklaring van den vader of van de moeder, welke verklaring ontvangen wordt door den vrederechter bijgestaan door zijn griffier.

#### ART. 108.

De gehuwde vrouw heeft geen andere woonplaats dan die van haar man. De niet ontvoogde minderjarige heeft zijn woonplaats bij zijn vader en moeder of voogd: de meerderjarige persoon die ontzet is, heeft zijn woonplaats bij zijn curator.

#### ART. 148.

De zoon en de dochter die den vollen leeftijd van één en twintig jaar niet bereikt hebben kunnen geen huwelijk aangaan zonder de toestemming van hun vader en moeder; zijn deze niet eens, dan volstaat de toestemming van de vader.

Dit verschil kan vastgesteld worden door een notarieele akte, door een exploit van den deurwaarder, door een proces-verbaal opgemaakt door den ambtenaar van den burgerlijken stand of door een brief van weigering aan laatstgenoemden ambtenaar door de moeder toegezonden.

#### ART. 776.

Gehuwde vrouwen kunnen een nalatenschap niet geldig aanvaarden zonder de machtiging van hun man of van den rechter, overeenkomstig de bepalingen van hoofdstuk VI van den titel « Het Huwelijk ».

De aan minderjarigen en aan ontzette personen toegelaten nalatenschappen kunnen niet geldig aanvaard worden dan overeenkomstig de bepalingen van den titel « Minderjarigheid, voogdij en ontvoogding ».

#### ART. 905.

De gehuwde vrouw kan geen schenking onder de levenden doen zonder den bijstand of de bijzondere toestemming van haar man, of zonder daartoe door den rechter gemachtigd te zijn, overeenkomstig hetgeen door de artikelen 217 en 219 in den titel « Het Huwelijk » bepaald is.

Zij behoeft noch de toestemming van haar man, noch de machtiging van den rechter, om bij testament te beschikken.

## ART. 934.

La femme mariée ne pourra accepter une donation sans le consentement de son mari, ou, en cas de refus du mari, sans autorisation de la justice, conformément à ce qui est prescrit par les articles 217 et 219, au titre « Du Mariage ».

## ART. 940.

Cette transcription sera faite à la diligence du mari, lorsque les biens auront été donnés à sa femme; et si le mari ne remplit pas cette formalité, la femme pourra y faire procéder sans autorisation.

Lorsque la donation sera faite à des mineurs, à des interdits, ou à des établissements publics, la transcription sera faite à la diligence des tuteurs, curateurs ou administrateurs.

## ART. 942.

Les mineurs, les interdits, les femmes mariées, ne seront point restitués contre le défaut d'acceptation ou de transcription des donations; sauf leur recours contre leurs tuteurs ou maris, s'il y échet, et sans que la restitution puisse avoir lieu, dans le cas même où les dits tuteurs et maris se trouveraient insolvable.

## ART. 1029.

La femme mariée ne pourra accepter l'exécution testamentaire qu'avec le consentement de son mari.

Si elle est séparée de biens, soit par contrat de mariage, soit par jugement, elle le pourra avec le consentement de son mari, ou, à son refus, autorisée par la justice, conformément à ce qui est prescrit par les articles 217 et 219, au titre « Du Mariage ».

## ART. 1096.

Toutes donations faites entre époux pendant le mariage, quoique qualifiées entre vifs, seront toujours révocables.

La révocation pourra être faite par la femme, sans y être autorisée par le mari ni par justice.

Ces donations ne seront point révoquées par la survivance d'enfants.

## ART. 1124.

Les incapables de contracter sont:

Les mineurs,  
Les interdits,  
Les femmes mariées, dans les cas exprimés par la loi.

Et généralement tous ceux à qui la loi a interdit certains contrats.

## ART. 934.

De gehuwde vrouw kan geen schenking aannemen zonder de toestemming van haar man, of ingeval haar man weigert, zonder de machtiging van den rechter, overeenkomstig hetgeen door de artikelen 217 en 219 in den titel « Het Huwelijk » voorgeschreven is.

## ART. 940.

Die overschrijving wordt gedaan ten verzoeken van den man, wanneer de goederen aan zijn vrouw werden geschenken; en indien de man die formaliteit niet vervult, kan de vrouw ze doen volbrengen zonder machtiging.

Wanneer de schenking gedaan werd aan minderjarigen, aan ontzette personen, of aan openbare instellingen, geschiedt de overschrijving ten verzoeken van de voogden, curatoren of bestuurders.

## ART. 942.

Minderjarigen, ontzette personen, gehuwde vrouwen worden, ten opzichte van het ontbreken van de aanneming of de overschrijving van de schenkingen, niet in hun recht hersteld, behoudens hun verhaal tegen hun voogden of echtgenooten, indien daartoe aanleiding bestaat, en zonder dat er herstelling kan geschieden, zelfs ingeval die voogden en echtgenooten onvermogen mochten zijn.

## ART. 1029.

De gehuwde vrouw kan het ambt van testamentuitvoerder slechts aannemen met de toestemming van haar man.

Indien zij van goederen gescheiden is, hetzij bij huwelijkscontract, hetzij door een vonnis, kan zij het aannemen met de toestemming van haar man, of, indien deze weigert, met de machtiging van den rechter, overeenkomstig hetgeen door de artikelen 217 en 219 in den titel « Het Huwelijk » voorgeschreven.

## ART. 1096.

Alle schenkingen, tusschen echtgenooten gedaan tijdens het huwelijk, zijn altijd herroepelijk, ofschoon zij schenkingen onder de levenden werden genoemd.

De herroeping kan door de vrouw gedaan worden, zonder machtiging van den man of van het gerecht.

Die schenkingen zijn niet herroepen door de geboorte van kinderen.

## ART. 1124.

Zijn onbekwaam om contracten aan te gaan:

De minderjarigen,  
De ontzette personen,  
De gehuwde vrouwen, in de door de wet voorziene gevallen,

En, in het algemeen, al degenen aan wie de wet het aangaan van zekere contracten verboden heeft.

## ART. 1125.

Le mineur, l'interdit et la femme mariée ne peuvent attaquer, pour cause d'incapacité, leurs engagements, que dans les cas prévus par la loi.

Les personnes capables de s'engager ne peuvent opposer l'incapacité du mineur, de l'interdit ou de la femme mariée, avec qui elles ont contracté.

## ART. 1304.

Dans tous les cas où l'action en nullité ou en rescision d'une convention n'est pas limitée à un moindre temps par une loi particulière, cette action dure dix ans.

Ce temps ne court, dans le cas de violence, que du jour où elle a cessé; dans le cas d'erreur ou de dol, du jour où ils ont été découverts; et pour les actes passés par les femmes mariées non autorisées, du jour de la dissolution du mariage.

Le temps ne court, à l'égard des actes faits par les interdits, que du jour où l'interdiction est levée; et à l'égard de ceux faits par les mineurs, que du jour de la majorité.

## ART. 1312.

Lorsque les mineurs, les interdits ou les femmes mariées sont admis, en ces qualités, à se faire restituer contre leurs engagements, le remboursement de ce qui aurait été, en conséquence de ces engagements, payé pendant la minorité, l'interdiction ou le mariage, ne peut en être exigé, à moins qu'il ne soit prouvé que ce qui a été payé a tourné à leur profit.

## ART. 1940.

Si la personne qui a fait le dépôt, a changé d'état; par exemple, si la femme, libre au moment où le dépôt a été fait, s'est mariée depuis et se trouve en puissance de mari; si le majeur déposant se trouve frappé d'interdiction; dans tous ces cas et autres de même nature, le dépôt ne peut être restitué qu'à celui qui a l'administration des droits et biens du déposant.

## ART. 29 (Loi du 10 mars 1900).

La femme mariée est capable d'engager son travail moyennant l'autorisation expresse ou tacite de son mari.

A défaut de cette autorisation, il peut y être suppléé par le juge de paix, sur simple réquisition de la femme, le mari préalablement entendu ou appelé.

## ART. 1125.

De minderjarige, de ontzette persoon en de gehuwde vrouw kunnen slechts in de door de wet voorziene gevallen hun verbintenissen bestrijden op grond van onbekwaamheid.

Personen die bekwaam zijn om verbintenissen aan te gaan kunnen zich niet beroepen op de onbekwaamheid van den minderjarige, den ontzette persoon of de gehuwde vrouw, met wie zij een contract hebben aangegaan.

## ART. 1304.

In alle gevallen waarin de vordering tot nietigverklaring of tot vernietiging van een overeenkomst niet door een bijzondere wet tot een korter termijn is beperkt, duurt die vordering tien jaar.

Die tijd loopt, in geval van geweld, eerst van de dag waarop dit heeft opgehouden; in geval van dwaling of van bedrog, van de dag waarop die ontdekt werden; en voor de handelingen die door gehuwde vrouwen zonder machtiging verricht werden, van de dag van de ontbinding van het huwelijk.

Ten aanzien van de handelingen verricht door ontzette personen, loopt de tijd eerst van de dag waarop de ontzetting is opgeheven, en ten aanzien van die verricht door minderjarigen, eerst van de dag van de meerderjarigheid.

## ART. 1312.

Wanneer minderjarigen, ontzette personen of gehuwde vrouwen, als zoodanig, toegelaten worden tot de herstelling in hun recht, wat betreft hun verbintenissen, kan de teruggave van hetgeen, als gevolg van die verbintenissen, betaald werd tijdens de minderjarigheid, de ontzetting of het huwelijk, van hen niet worden gevorderd, tenzij bewezen is dat het betaalde tot hun voordeel gestrekt heeft.

## ART. 1940.

Indien de persoon die de zaak in bewaring gegeven heeft van staat veranderd is; bij voorbeeld, indien de vrouw, die ongehuwd was op het tijdstip van de bewaargeving, naderhand gehuwd is en onder het gezag van haar man staat; indien tegen de meerderjarige bewaargever de ontzetting werd uitgesproken; in al deze gevallen en andere van die aard, kan de in bewaring gegeven zaak slechts teruggegeven worden aan hem die het beheer heeft over de rechten en de goederen van de bewaargever.

## ART. 29 (Wet van 10 Maart 1900).

De gehuwde vrouw is, met uitdrukkelijke of stilzwijgende machtiging van haar man, bevoegd haar arbeid te verhuren.

Bij gebrek aan die machtiging, kan de vrederechter deze verleen, op eenvoudige vordering van de vrouw, de man eerst gehoord of opgeroepen.

## ART. 104 (Loi du 5 juin 1928).

La femme mariée, non séparée de corps, ne peut contracter d'engagement maritime sans le consentement de son mari, ou, à défaut, sans l'autorisation du magistrat, qui selon son statut personnel peut y suppléer.

Lorsqu'il s'agit d'un engagement fait dans un des ports du royaume, il est suppléé à l'autorisation maritale ainsi qu'il est dit à l'article 29 de la loi du 10 mars 1900.

L'autorisation confère à la femme, capacité pour accomplir tous les actes se rattachant à ses engagements et, notamment, pour toucher ses salaires.

L'autorisation donnée au premier engagement est valable, sauf révocation ultérieure, pour les engagements subséquents.

## ART. 104 (Wet van 5 Juni 1928).

De gehuwde, niet van tafel en bed gescheiden vrouw, kan zich niet voor scheepsdienst verbinden zonder de toestemming van haar echtgenoot of, bij gebreke daarvan, zonder de machtiging van de magistraat die, volgens haar persoonlijk statuut, daarin kan voorzien.

Wordt de verbintenis aangegaan in een haven van het Rijk, dan wordt in afwezigheid van de machtiging van de echtgenoot voorzien zoals gezegd is bij artikel 29 van de wet van 10 Maart 1900.

De machtiging geeft de vrouw bekwamheid tot het verrichten van alle handelingen welke op hare verbintenissen betrekking hebben, namelijk tot het in ontvangst nemen van haar loon.

Behoudens latere herroeping is de bij de eerste verbintenis verleende machtiging geldig voor alle verdere verbintenissen.

## PROPOSITION DE LOI.

## ARTICLE PREMIER

L'article 212 du Code Civil est abrogé et remplacé par la disposition suivante :

« Les époux se doivent mutuellement fidélité, secours, assistance. Ils agiront de concert pour le bien de la famille. »

## ART. 2.

L'article 213a du Code Civil est abrogé et remplacé par la disposition suivante :

« La femme mariée conserve la pleine capacité juridique. »

## ART. 3.

L'article 214a est abrogé et remplacé par la disposition suivante :

« Les époux choisissent de commun accord le domicile conjugal. Ils sont obligés d'habiter ensemble. »

## ART. 4.

L'article 215 est abrogé et remplacé par la disposition suivante :

« La femme mariée peut ester en jugement sans l'autorisation de son mari. »

## ART. 5.

Les articles 216, 217, 218 et 219 sont abrogés.

## ART. 6.

L'article 220 est abrogé et remplacé par les dispositions suivantes :

« La femme qui engage son travail, exerce une profession, une industrie ou un commerce peut, sans l'autorisation de son mari, s'obliger pour ce qui concerne son travail, sa profession, son industrie ou son négoce. En ce cas, elle n'engage que ses biens propres. »

« Avec l'autorisation expresse de son mari, elle engage aussi les biens de la communauté. »

« Elle n'est pas réputée marchande publique, si elle ne fait que détailler les marchandises du commerce de son mari, mais seulement quand elle fait un commerce séparé. »

## WETSVOORSTEL.

## EERSTE ARTIKEL.

Artikel 212 van het Burgerlijk Wetboek wordt ingetrokken en vervangen door volgende bepaling :

« De echtgenoten zijn elkander wederkerig getrouwheid, hulp en bijstand verschuldigd. Zij handelen in gemeen overleg voor het welzijn van het gezin. »

## ART. 2:

Artikel 213a van het Burgerlijk Wetboek wordt ingetrokken en vervangen door volgende bepaling :

« De gehuwde vrouw behoudt haar volle rechtsbekwaamheid. »

## ART. 3.

Artikel 214a wordt ingetrokken en vervangen door volgende bepaling :

« De echtgenoten kiezen in gemeen overleg de echtelijke woonplaats. Zij zijn verplicht samen te wonen. »

## ART. 4.

Artikel 215 wordt ingetrokken en vervangen door volgende bepaling :

« De vrouw kan, zonder de bewilliging van haar man, in rechten verschijnen. »

## ART. 5.

De artikelen 216, 217, 218 en 219 worden ingetrokken.

## ART. 6.

Artikel 220 wordt ingetrokken en vervangen door volgende bepaling :

« De vrouw die in dienst treedt, een beroep, een nijverheids- of een handelsbedrijf uitoefent, kan zich, zonder de machtiging van haar man, verbinden voor alles wat haar werk, haar beroep, haar bedrijf of haar handel betreft. In dat geval, verbindt zij slechts haar eigen goederen. »

« Mits uitdrukkelijke bewilliging van haar man, verbindt zij ook de goederen van de gemeenschap. »

« Zij wordt niet geacht openbare koopvrouw te zijn, als zij er zich bij bepaalt de waren die tot de koophandel van haar man behoren, in het klein te verkopen; zij wordt het alleen als zij een afzonderlijke handel drijft. »

## ART. 7.

Les articles 221 et 222 sont abrogés.

## ART. 8.

L'article 223a du Code Civil est abrogé et remplacé par la disposition suivante :

« La femme mariée peut librement engager son travail, » exercer toute profession, industrie, commerce ou fonction publique et en toucher le produit sans l'autorisation de son mari. »

## ART. 9.

Les articles 223b et 223d du Code Civil sont abrogés.

## ART. 10.

L'article 224g du Code Civil est abrogé.

## ART. 11.

L'article 226 du Code Civil est abrogé.

## ART. 12.

L'article 229 du Code Civil est abrogé et remplacé par la disposition suivante :

« Les époux pourront demander le divorce pour cause d'adultère. »

## ART. 13.

L'article 230 du Code Civil est abrogé.

## ART. 14.

L'article 387 du Code Pénal est abrogé et remplacé par la disposition suivante :

« L'un des époux convaincu d'adultère sera condamné » à un emprisonnement d'un mois à un an et à une » amende de 26 à 250 francs, ou à une de ces peines seulement. L'époux plaignant pourra arrêter l'effet de cette » condamnation. »

## ART. 15.

Les articles 388 et 389 du Code Pénal sont abrogés.

## ART. 16.

L'article 267 du Code Civil est abrogé.

## ART. 17.

L'article 373 du Code Civil est abrogé et remplacé par la disposition suivante :

## ART. 7.

Artikelen 221 en 222 worden ingetrokken.

## ART. 8.

Artikel 223a van het Burgerlijk Wetboek wordt ingetrokken en vervangen door volgende bepaling :

« De gehuwde vrouw kan vrijelijk in dienst treden, ieder » beroep, nijverheid, handel of openbaar ambt uitoefenen » en er de opbrengst zonder bewilliging van haar man » van opstrijken. »

## ART. 9.

Artikelen 223b en 223d van het Burgerlijk Wetboek worden ingetrokken.

## ART. 10.

Artikel 224g van het Burgerlijk Wetboek wordt ingetrokken.

## ART. 11.

Artikel 226 van het Burgerlijk Wetboek wordt ingetrokken.

## ART. 12.

Artikel 229 van het Burgerlijk Wetboek wordt ingetrokken en vervangen door volgende bepaling :

« De echtgenoten kunnen echtscheiding vorderen op » grond van overspel. »

## ART. 13.

Artikel 230 van het Burgerlijk Wetboek wordt ingetrokken.

## ART. 14.

Artikel 387 van het Wetboek van Strafrecht wordt ingetrokken en vervangen door volgende bepaling :

« De echtgenoot, overtuigd van overspel, wordt veroor- » deeld tot gevangenisstraf van één maand tot één jaar en » met geldboete van 26 tot 250 frank, of met één van die » straffen alleen. De klagende echtgenoot kan de gevolgen » van die veroordeling tegenhouden. »

## ART. 15.

Artikelen 388 en 389 van het Wetboek van Strafrecht worden ingetrokken.

## ART. 16.

Artikel 267 van het Burgerlijk Wetboek wordt ingetrokken.

## ART. 17.

Artikel 373 van het Burgerlijk Wetboek wordt ingetrokken en vervangen door volgende bepaling :

« Les père et mère exercent conjointement cette autorité durant le mariage.

» A défaut d'accord et à la demande de l'un d'eux, les père et mère seront appelés devant le juge de Paix par un simple avertissement du greffier, signifié par lettre recommandée.»

#### ART. 18.

L'article 374 du Code Civil est abrogé.

#### ART. 19.

Les articles 391 et 392 du Code Civil sont abrogés.

#### ART. 20.

L'article 395 du Code Civil est abrogé et remplacé par la disposition suivante :

« Si l'un des époux veut se remarier, il devra, avant l'acte de mariage, convoquer le conseil de famille qui décidera si la tutelle doit lui être conservée.

» A défaut de cette convocation, il perdra la tutelle de plein droit et son nouveau conjoint sera solidairement responsable de toutes les suites de la tutelle indûment conservée.»

#### ART. 21.

L'article 477 du Code Civil est abrogé et remplacé par la disposition suivante :

« Le mineur, même non marié, pourra être émancipé par ses père et mère, de commun accord, ou à défaut de l'un d'eux, par l'autre, lorsqu'il aura atteint l'âge de 15 ans révolus; et l'émancipation s'opérera par la déclaration conjointe de ses père et mère, ou de l'un d'eux, reçue par le juge de Paix, assisté de son greffier.

» A défaut de consentement et à la demande de l'un d'eux, les père et mère seront appelés devant le juge de Paix, par un simple avertissement du greffier, précisant l'objet de la demande.

» Au jour indiqué, le juge de Paix, après avoir entendu les père et mère, s'ils se présentent, ou l'un d'eux seul comparant, recevra ou rejetera la déclaration faite selon le plus grand avantage du mineur.»

#### ART. 22.

L'article 108 du Code Civil est abrogé et remplacé par la disposition suivante :

« Le mineur non émancipé aura son domicile chez ses père et mère ou tutelle. Le majeur interdit aura le sien, chez son curateur.»

« Gedurende het huwelijk wordt dat gezag gezamenlijk door de vader en de moeder uitgeoefend.

» Bij gebreke van accoord en op verzoek van een van beiden, worden de vader en moeder vóór de Vrederechter geroepen bij eenvoudige waarschuwing van de griffier, betekend bij aangetekende brief.»

#### ART. 18.

Artikel 374 van het Burgerlijk Wetboek wordt ingetrokken.

#### ART. 19.

Artikelen 391 en 392 van het Burgerlijk Wetboek worden ingetrokken.

#### ART. 20.

Artikel 395 van het Burgerlijk Wetboek wordt ingetrokken en vervangen door volgende bepaling :

« Indien een van de echtgenoten wil hertrouwen, moet hij, voordat hij het huwelijk aangaat, de familieraad bijeenroepen, die beslist of de voogdij hem moet toe- vertrouwd blijven.

» Bij gebreke van die bijeenroeping, verliest hij van rechtswege de voogdij en zijn nieuwe echtgenoot is hoofdelijk verantwoordelijk voor al de gevolgen van de voogdij die hij ten onrechte behouden heeft.»

#### ART. 21.

Artikel 477 van het Burgerlijk Wetboek wordt ingetrokken en vervangen door volgende bepaling :

« De zelfs niet gehuwde minderjarige kan ontvoogd worden door de onderlinge toestemming van zijn vader en moeder of, bij gebreke van een van beide, door de andere, wanneer hij de volle leeftijd van vijftien jaar heeft bereikt; de ontvoogding geschiedt door de gezamenlijke verklaring van zijn vader en moeder, of van een van beide, welke verklaring ontvangen wordt door de Vrederechter bijgestaan door zijn griffier.

» Bij gebreke van toestemming en op verzoek van een van beide, worden de vader en moeder vóór de Vrederechter geroepen bij eenvoudige waarschuwing van de griffier, waarin het doel van het verzoek wordt bepaald.

» Op de gestelde dag, neemt de Vrederechter, de vader en moeder gehoord, wanneer zij zich aanmelden, of een van beide die alleen verschijnt, de gedane verklaring in ontvangst of verwerpt ze naar gelang het grootste voordeel van de minderjarige.»

#### ART. 22.

Artikel 108 van het Burgerlijk Wetboek wordt ingetrokken en vervangen door volgende bepaling :

« De niet ontvoogde minderjarige heeft zijn woonplaats bij zijn vader en moeder of voogd; de meerderjarige per- soon die ontzet is, heeft zijn woonplaats bij zijn curator.»

## ART. 23.

L'article 148 du Code Civil est abrogé et remplacé par la disposition suivante :

« Le fils et la fille, qui n'ont pas atteint l'âge de 21 ans »  
 » accomplis, ne peuvent contracter mariage sans le con- »  
 » sentement de ses père et mère; en cas de dissentiment, »  
 » le consentement de l'un d'eux suffit.

» Toutefois, le père ou la mère ayant manifesté son dis- »  
 » sentiment, peut prendre recours contre la célébration »  
 » du mariage, dans les formes prévues par l'article 152.»

## ART. 24.

L'article 776 est abrogé et remplacé par la disposition suivante :

« Les époux ne peuvent accepter que sous bénéfice d'in- »  
 » ventaire, une succession de nature à engager les biens »  
 » de la communauté légale ou conventionnelle.»

## ART. 25.

L'article 905 du Code Civil est abrogé et remplacé par la disposition suivante :

« La femme mariée ne pourra donner entre vifs que les »  
 » biens dont elle possède la libre disposition, en vertu de »  
 » sa capacité civile ou du régime matrimonial adopté. »

## ART. 26.

L'article 934 et l'alinéa premier de l'article 940 sont abrogés.

## ART. 27.

L'article 942 du Code Civil est abrogé et remplacé par la disposition suivante :

« Les mineurs et les interdits ne seront point restitués »  
 » contre le défaut d'acceptation ou de transcription des »  
 » donations; sauf leur recours contre leurs tuteurs, s'il y »  
 » échet, et sans que la restitution puisse avoir lieu, et dans »  
 » le cas même ou le dit tuteur se trouverait insolvable.»

## ART. 28.

L'article 1029 et l'alinéa 2 de l'article 1096 sont abrogés.

## ART. 29.

A l'article 1124 sont supprimés les mots :

« Les femmes mariées dans les cas exprimés par la loi.»

## ART. 23.

Artikel 148 van het Burgerlijk Wetboek wordt ingetrok-  
 ken en vervangen door volgende bepaling :

« De zoon en de dochter die de volle leeftijd van één en »  
 » twintig jaar niet bereikt hebben, kunnen geen huwelijk »  
 » aangaan zonder de toestemming van hun vader en moe- »  
 » der; zijn deze het eens, dan volstaat de toestemming »  
 » van een van beiden.

» De vader of moeder die van zijn of haar verschil doet »  
 » blijken, kan in beroep komen tegen de voltrekking van »  
 » het huwelijk in de door artikel 152 voorziene vormen. »

## ART. 24.

Arikel 776 wordt ingetrokken en vervangen door vol-  
 gende bepaling :

« De echtgenoten kunnen slechts onder voorrecht van »  
 » boedelbeschrijving, een nalatenschap aanvaarden die »  
 » van die aard is dat ze de goederen van de wettelijke of »  
 » bedongen gemeenschap verbindt. »

## ART. 25.

Artikel 905 van het Burgerlijk Wetboek wordt ingetrok-  
 ken en vervangen door volgende bepaling :

« De gehuwde vrouw kan geen schenking onder de le- »  
 » venden doen dan van de goederen waarover zij de vrije »  
 » beschikking heeft krachtens haar burgerlijke bekwaam- »  
 » heid of de aangenomen huwelijkse voorwaarden. »

## ART. 26.

Artikel 934 en de eerste alinea van artikel 940 worden  
 ingetrokken.

## ART. 27.

Artikel 942 van het Burgerlijk Wetboek wordt ingetrok-  
 ken en vervangen door volgende bepaling :

« Minderjarigen en ontzette personen worden, ten op- »  
 » zichte van het ontbreken van de aanneming of de over- »  
 » schrijving van de schenkingen, niet in hun recht hersteld, »  
 » behoudens hun verhaal tegen hun voogden, indien daar- »  
 » toe aanleiding bestaat, en zonder dat er herstelling kan »  
 » geschieden, zelfs in geval die voogd onvermogen mocht »  
 » zijn. »

## ART. 28.

Artikel 1029 en de 2<sup>e</sup> alinea van artikel 1096 worden in-  
 getrokken.

## ART. 29.

In artikel 1124 worden de volgende woorden wegge-  
 laten :

« De gehuwde vrouwen, in de door de wet voorziene »  
 » gevallen. »



## ART. 30.

L'article 1125 est abrogé et remplacé par la disposition suivante :

« Le mineur et l'interdit ne peuvent attaquer, pour cause » d'incapacité, leurs engagements, que dans les cas pré- » vus par la loi, les personnes capables de s'engager, ne » peuvent opposer l'incapacité du mineur ou de l'interdit » avec qui elles ont contracté. »

## ART. 31.

A l'article 1304, au deuxième alinéa sont supprimés les mots :

« et pour les actes posés par les femmes mariées, non » autorisées, du jour de la dissolution du mariage. »

## ART. 32.

L'article 1312 est abrogé et remplacé par la disposition suivante :

« Lorsque les mineurs ou les interdits sont admis, en » ces qualités, à se faire restituer contre leurs engage- » ments, le remboursement de ce qui aurait été, en consé- » quence de ces engagements, payé pendant la minorité » ou l'interdiction, ne peut en être exigé, à moins qu'il ne » soit prouvé que ce qui a été payé a tourné à leur profit. »

## ART. 33.

L'article 1940 est abrogé et remplacé par la disposition suivante :

« Si la personne qui a fait le dépôt, a changé d'état ; par » exemple si le majeur déposant se trouve frappé d'inter- » diction ; et dans tous les autres cas de même nature, le » dépôt ne peut être restitué qu'à celui qui a l'administra- » tion des droits et des biens du déposant. »

## ART. 34.

L'article 29 de la loi du 10 mars 1900 sur le contrat de travail est abrogé.

## ART. 35.

L'article 104 de la loi du 5 juin 1928 sur le contrat d'engagement maritime est abrogé.

## ART. 30.

Artikel 1125 wordt ingetrokken en vervangen door volgende bepaling :

« De minderjarige en de ontzette persoon kunnen slechts » in de door de wet voorziene gevallen hun verbintenissen » bestrijden op grond van onbekwaamheid. »  
» Personen die bekwaam zijn om verbintenissen aan te » gaan kunnen zich niet beroepen op de onbekwaamheid » van de minderjarige of de ontzette persoon met wie zij » een contract hebben aangegaan. »

## ART. 31.

In artikel 1304, tweede alinea, worden de volgende woorden weggelaten :

« ... en voor de handelingen die door de gehuwde vrou- » wen zonder machtiging verricht werden, van den dag » van de ontbinding van het huwelijk. »

## ART. 32.

Artikel 1312 wordt ingetrokken en vervangen door de volgende bepaling :

« Wanneer minderjarige of ontzette personen, als zo- » danig, toegelaten worden tot de herstelling in hun recht, » wat betreft hun verbintenissen, kan de teruggave van » hetgeen als gevolg van die verbintenissen, betaald werd » tijdens de minderjarigheid of de ontzetting, van hen » niet worden gevorderd, tenzij bewezen is dat het betaal- » de tot hun voordeel gestrekt heeft. »

## ART. 33.

Artikel 1940 wordt ingetrokken en vervangen door de volgende bepaling :

« Indien de persoon die de zaak in bewaring gegeven » heeft van staat veranderd is : bij voorbeeld, indien tegen » de meerderjarige bewaargever de ontzetting werd uitge- » sproken, en in al de andere gevallen van die aard, kan » de in bewaring gegeven zaak slechts teruggegeven wor- » den aan hem die het beheer heeft over de rechten en de » goederen van de bewaargever. »

## ART. 34.

Artikel 29 van de wet van 10 Maart 1900 op de arbeids- overeenkomst wordt ingetrokken.

## ART. 35.

Artikel 104 van de wet van 5 juni 1928 houdende rege- ling van de arbeidsovereenkomst wegens scheepsdienst wordt ingetrokken.

Isabelle BLUME-GREGOIRE,  
F. TIELEMANS,  
Léo COLLARD,  
René LEFEBVRE,  
Suzanne GREGOIRE.

## Chambre des Représentants

## Kamer der Volksvertegenwoordigers

9 MARS 1948.

9 MAART 1948.

### PROPOSITION DE LOI

modifiant diverses dispositions du Code Civil et du Code Pénal en vue d'établir l'égalité juridique des femmes et des hommes.

### WETSVOORSTEL

tot wijziging van verschillende bepalingen van het Burgerlijk Wetboek en van het Wetboek van Strafrecht met het oog op de juridische gelijkstelling van de vrouwen met de mannen.

### ERRATA.

### ERRATA.

### DEVELOPPEMENTS.

### TOELICHTING.

Dans les Développements, ajouter ce qui suit à la note concernant les articles 14 et 15 (p. 8, après la 8<sup>e</sup> ligne) :

« D'autre part, la jurisprudence a considéré qu'une peine d'emprisonnement pour le délit prévu n'était guère d'application.

» Nous avons estimé qu'il convenait de confirmer cette jurisprudence et de supprimer la peine d'emprisonnement purement et simplement. »

In de Toelichting, toevoegen wat volgt aan de nota betreffende de artikelen 14 en 15 (blz. 8, na de 11<sup>e</sup> regel) :

« Anderzijds, heeft de rechtspraak gevangenisstraf voor het voorziene wanbedrijf vrijwel onmogelijk geacht.

» Wij waren van oordeel, dat deze rechtspraak moest bevestigd worden en de gevangenisstraf eenvoudig moest weggelaten worden. »

### PROPOSITION DE LOI.

### WETSVOORSTEL.

Remplacer l'article 14 par :

Artikel 14 vervangen door wat volgt :

ART. 14.

ART. 14.

« L'article 387 du Code Pénal est abrogé et remplacé par la disposition suivante :

» L'un des époux convaincu d'adultère sera condamné à une amende de 26 à 250 francs.

» L'époux plaignant pourra arrêter l'effet de cette condamnation. »

« Artikel 387 van het Wetboek van Strafrecht wordt ingetrokken en vervangen door volgende bepaling :

» De echtgenoot, overtuigd van overspel, wordt veroordeeld tot geldboete van 26 tot 250 frank.

» De klagende echtgenoot kan de gevolgen van die veroordeling tegenhouden. »